

PANGA- LAEN

Jordi Galceran

PANGALAEN

El crèdit
2013

katalaani keelest tõlkinud Margus Alver

kahes osas

lavastaja, heli ja valguse kujundaja

Hendrik Toompere

kunstnikud Riina Degtjarenko ja

Ervin Õunapuu

etenduse juht Karin Undrits

Esiatendus väikses saalis 17. jaanuaril 2016

Juhataja
Antoni

Hendrik Toompere
Priit Võigemast (külalisena)

Betti Alver

MAALIJA LÕVIPUURIS

Maas skitsid kiskja rahutust kontuurist,
pilk purjus lainetava laka toonist,
ma segan värve, teades, et sest puurist
ei vii ma ise välja ühtki joonist.

Kui lõvist, kelle küüntest õnn mind päästaks,
ma leiaks kas või mõistmist nagu sõbras, –
siis ometi mind kunagi ei säästaks
mu enda maalit majesteetlik tõbras!

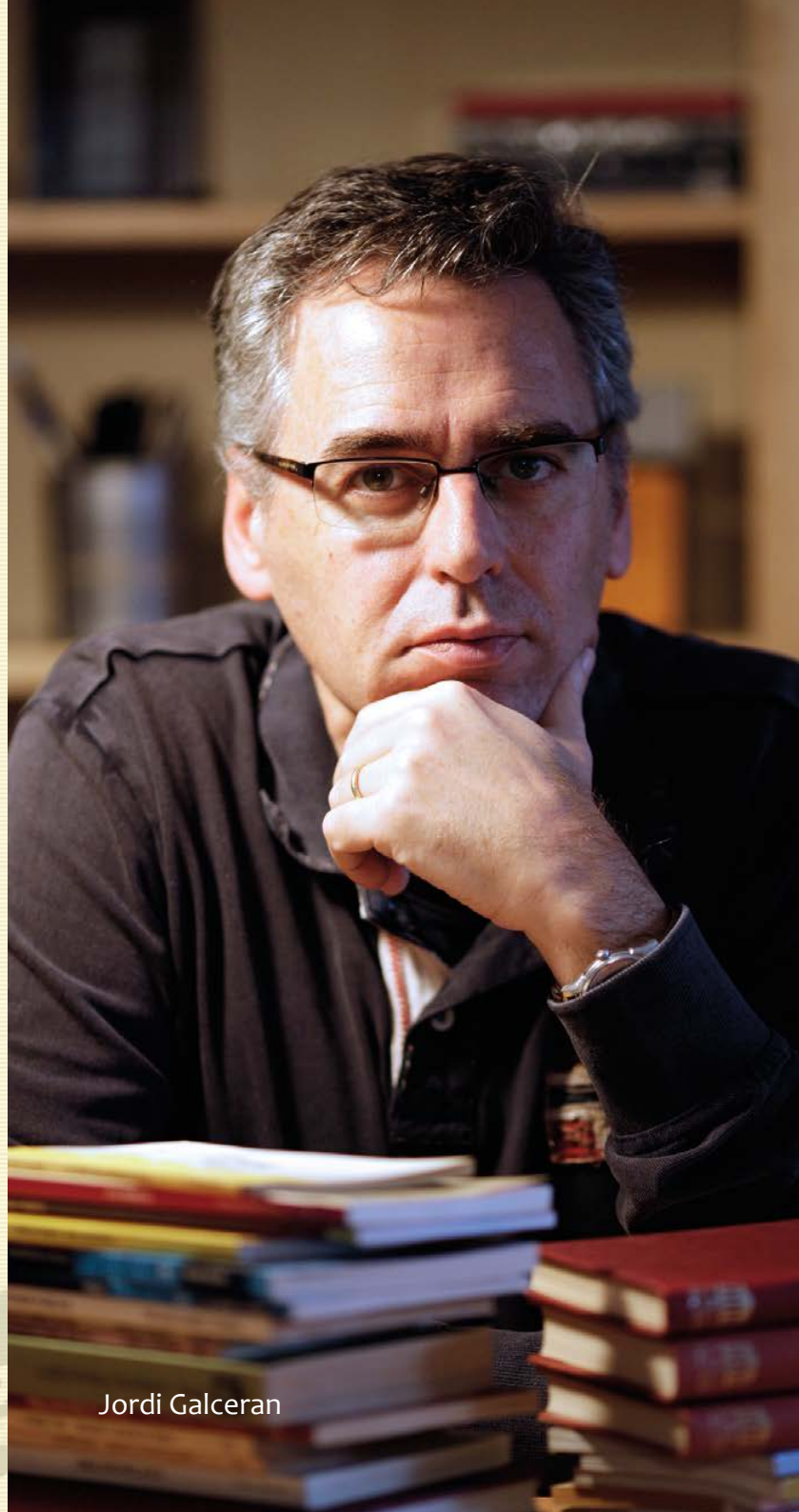
Edu saladus on siirus – kui te suudate seda teeselda, siis tuleb ka edu.

Jean Giraudoux (1882–1944),
prantsuse kirjanik

JUHATAJA: Meie töö ei põhine intuitsioonil. Meie siin töötame andmete, arvude ja dokumentidega. Ja isegi siis, kui ma teid usaldaksin, isegi siis, kui te poleks meie kontoris täiesti tundmatu, ei... Saage aru, laenuks on tagatise vaja. Ma ju juba ütlesin teile seda. Nii see lihtsalt on.

ANTONI: Ma annan teile oma ausõna. See ongi minu tagatis.

Jordi Galceran „Pangalaen”

Jordi Galceran

Jordi Galcerani, eripärase mängulise ja pu-
ändimeistrist katalaani näitekirjaniku „maa-
letoojaks“ Eestis on tõlkija Margus Alver, kes
on juba paarkümmend aastat väga oluliselt
rikastanud eesti teatripilti oma näidenditõl-
getega ja eriti just omapoolsete pakkumiste-
ga. Euroopas ja mujalgi teatrit vaadates ja ise
poolprofessionaalses trupis näitlejana män-
gides, rahvusvahelises pressis teatriuudiseid
jälgides on Margus Alver leidnud ja Eesti
teatritele soovitanud mitmeid huvitavaid au-
toreid. Ta on tõlkinud näidendeid prantsuse,
poola, hispaania, katalaani, heebrea, tšehhi,
itaalia, vene ja inglise keelest, tema tõlked on
alati varustatud põhjalike kommentaaride-
ga võõrnimede häälduse, tekstis esinevate
motiivide ja mingi tõlkevaste või -lahenduse
kasuks otsustamise kohta. Margus Alveri
kõrget tõlkekultuuri ja panust eesti teatrisse
märgivad kaks Aleksander Kurtna nimelist
tõlkijaauhinda (2009 ja 2021).

Tõlkides suhtleb Margus Alver tihti autoriga
ja arutab stiili ja tähenduse kpsimusi. Ilmsesti
senise hea koostöö märgina saatis Galceran
eesti tõlkijale ka selle värske teksti. „Panga-
laenu“ („El crédit“) esmalavastus oli 13. sep-
tembril 2013 Barcelonas Teatre La Villarroelis.
Kiire vahendus eesti keelde – ja näidend
jõudiski Hendrik Toompere kätte, kes on kõigi
Galcerani seniste lavastuste autor Eestis. Ka-
talaani kirjanikule iseloomulikud uskumatud
pöörded, absurd, ironia, leidlikkus ja tempo
on omased ka lavastaja Toompere loomingule,
nii et kiiresti sündis otsus taas selle autori
lugu lavastada.

Galceran on öelnud, et ta kirjutab esmalt
meelelahutuseks ja kui midagi on tema näi-
dendites sellele lisaks, siis see on pealekau-
ba. Talle on alati meeldinud lood kelmidest
ja peaaegu kõigis tema näidendites on tegu
petturitega.

„Lekke“ esietenduse puhul küsisime Jordi
Galceranilt, kui palju ta kirjutades publiku
peale mõtleb – on ju eri maade vaatajad eri
ootustega ning ühe ja sama etenduse pub-
likuski on kindlasti naljast ja rahast erinevaid
arusaamu. Too 1964. aastal sündinud, praegu
üks enim mängitud ja tõlgitud, viljakas ja po-
pulaarne katalaani autor arvas nõnda: „Mina
kirjutan seda, mis mulle meeldib, ja kuna ma
olen täiesti tavaline inimene, siis on loogiline,
et see, mis meeldib mulle, meeldib ka palju-
dele teistele.“

Küsimusele, kas ta on ise kunagi olnud mani-
puleerija või manipuleeritav, vastas ta: „Minu
elul pole minu näidenditega midagi pistmist.
Aga kõik me oleme manipuleeritava rollis.
Piirdun sellise vastusega, et ma olen abielus“
(intervjuu „Lekke“ kavalehel).

DEMAGOOGIAVÕTTEID:

- *Argumentum ad hominem*
(ladina k inimesest lähtuv argument): näidatakse ennast võimalikult heas valguses, teiste puudused tuuakse esile, naeruvääristatakse vastast, antakse negatiivseid hinnanguid, nn kleebitakse silte, nt rongaema, pettur, varas;
- *Argumentum ad populum*
(ladina k enamusele apelleerimine): väidetakse, et enamik on temaga nõus, esitatakse enesekindlalt oma tõekspidamisi nagu üldkehtivaid tõdesid, kasutatakse veenmiseks arvamusiidri seisukohti, kuid ei esitata argumente;
- Emotsionaalne mõjutamine: kaastundele apelleerimine, hirmutamine, kiitmine, meelitamine, rõhutakse rahvalikkusele, mõjutatakse laste kaudu;
- Seoste loomine: seostatakse toimuvat enda isikuga, kiidetakse ennast, rõhutatakse traditsioonidele, kasutatakse tuttavaid sümboleid;
- Tegelikkuse moonutamine: varjatakse olulist infot, tekitatakse nn müra, kasutades ebamääraseid argumente, kasutatakse valesid, et näidata üldpilti endale kasulikus valguses, tehakse eksijäreldusi;
- Lihtsustamine: lihtsustatakse keerukaid probleeme, pakkudes mustvalgeid lahendusi, nt Kui sa pole meie poolt, siis sa oled meie vastu!;
- Subjekti vahetamine: üllatava või lõbusa mõttekäiguga juhitakse tähelepanu peateemast kõrvale, tegeldakse enesesüdistuse või -haletsusega;

- Keeleline mõjutamine: kasutatakse emotsionaalset keelt (palju kujundeid), kõlavaid sõnu ja loosungeid, palju võõrsõnu, korraldatakse öeldut, kasutatakse eufemisme. Sõnade abil saab anda sõnumile positiivse või negatiivse hinnangu. Keeleline mõjutamine võib olla tahtmatu või tahtlik. Sõnumi koostaja võib lihtsalt teksti ilmestada erinevate sünonüümide ja ilukirjanduslike kujunditega, aga võib ka valida sõnu eesmärgiga mõjutada kuulaja/lugeja käitumist ja hoiakuid.

Ma usun täielikult mõtete lugemisse. Minu jaoks ei ole see salapärasem kui kaasvestleja kõne mõistmine. Tegelikult on selles ehk salapära isegi pisut vähem. Ma ei pea mõtete lugemist kuigi vaieldavaks nähtuseks. Pigem on see üpris argipäevane. Midagi niisugust, mida me kõik tegelikult kogu aeg teeme, sellele mõtlemata. Ja on loomulik, et me suudame seda paremini või halvemini, teeme seda rohkem või vähem teadlikult. [---]

Iga mõte mõjutab kuidagiviisi keha. Mõnikord on seda väga lihtne märgata. Kui tunned hirmu, siis muutub suu kuivaks ja reielihaste verevarustus intensiivistub, just nagu valmis- tudes põgenemiseks. Kui hakkad mõtlema seksikast tüdrukust selveri kassas, siis paned tähele vägagi tuntavaid reaktsioone oma kehas – ehki tegu oli üksnes mõttega. Mõnikord on reaktsioonid nii nõrgad, et paljas silm neid ei näe. Kuid need on alati olemas.

Teisisõnu tähendab see, et juba ainuüksi inimeses toimuvaid kehalisi muudatusi jälgides võime endale luua hea ettekujutuse tema seisundist, suudame aru saada, mida ta tunneb ja millest mõtleb. Kui oma tähelepanuvõimet treenid, hakkad märkama asju, mis olid varem sinu jaoks tähtsusetud ega väärinud tähelepanu. [---]

Et saada võimalikult heaks suhtlejaks – ja mõtteluigejaks! – on tähtis õppida märkama ja õigesti tõlgendama neid sõnatuid signaale, mida kaasinimesed sinuga suheldes alateadlikult välja saadavad. Kui oled tähelepanelik ja oskad juhtida oma sõnatut suhtlemist, siis võid oma sõnumeid kontrollida ja kanda hoolt, et sa ei saada välja kahemõttelisi sig-

naale, mis võivad tekitada väärarusaamist. [---] Kui valdad õigesti sõnatu suhtlemise võtteid, võid ka mõjutada end ümbritsevaid inimesi ja tekitada neis tahte liikuda sinuga samas suunas, püüelda ühiste eesmärkide poole. Selline toimimisviis ei ole inetu ega amoraalne. Sa teed seda juba praegu, alateadlikult.

Henrik Fexeus "Mõtete lugemine. Kuidas mõista teisi ja neid märkamatuult mõjutada" (tlk Allar Sooneste; Tänapäev, 2010)

Hendrik Toomperele on „Pangalaen” Eesti Draamateatris neljas Jordi Galcerani näidendi lavastus. Senised kolm on „Grönholmi meetod”(esietendus 30. märtsil 2008 väikses saalis), „Cancún” (esietendus 28. oktoobril 2011 väikses saalis) ja „Leke” (esietendus 8. detsembril 2013 suures saalis). Kõik need kolm näidendit tõlkis samuti Margus Alver ja lavastuste kunstnik oli Riina Degtjarenko.

„Grönholmi meetod” (2008)
Ferran Augé – Margus Prangel, Mercè Degàs – Harriet Toompere,
Foto: Mats Öun

„Cancún” (2011)
Pablo – Peeter Oja,
Laura – Ülle Kaljuste
Foto: Mats Õun

„Leke” (2013)
Isidre Galí – Jan Uuspõld,
Carmen – Merle Palmiste
Foto: Mats Õun

pealavameister Mikk Lagemaa
lavameistrid Madis Raie, Eerik Nõlvaku, Janno Jaanus
valgusmeistrid Andreas Altmäe, Andres Pajumäe
heli- ja videomeister Sander Tuvikene
heli- ja videooperaatorid Tauno Makke, Norman Verte,
riietajad Kayre Pärnpuu, Marie-Katharine Maksim,
Kaja Edovald
grimeerijad Kristel Kärner, Marit Pruul,
Marii Lotta, Edith Eller
elektrik Raivo Valdas

kunstnik-kujundaja Külliki Falkenberg
õmblejad Urve Lerman, Jana Volke,
Marvi Idol ja Inge Vagiström
drapeerija Enna Jürine
butafoor Ardi Aav
mehaanik Oskar Pruus
tisler Toivo Sakk
tisler-dekoraator Juho Kokamägi
konstruktor Andrus Muuga
kostüümilao hoidja Kadri Varblane

lavastusjuht Andres Bergström
lavastusteenistuse juht Mikk Lagemaa
etendusteenistuse juht Johannes Tammsalu
kostüümiala juhataja Piret Tang
valgusala juhataja Priidu Adlas
heli- ja videoala juhataja Tauno Makke
grimmiala juhataja Helga Aliis Saarlen
rekvisiidiala juhataja Karin Tetsmann
foto autor Herkki Erich Merila
plakati ja kava kujundaja Kadri Hallik
kava koostaja Ene Paaver

kunstiline juht Hendrik Toompere jr
teatrijuht Rein Oja

Toetajad

Koostööpartnerid

